

**ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ М'ЯСА ТА М'ЯСОПРОДУКТІВ
УКРАЇНИ**

**BASIC MARKET TENDENCIES OF MEAT AND MEATS PRODUCTS
OF UKRAINE**

Розглянуто стан та визначено основні тенденції розвитку ринку м'яса та м'ясопродуктів України, визначено чинники впливу на забезпечення населення м'ясними продуктами

Ключові слова: м'ясо, м'ясні продукти, ринок м'яса, підприємства з виробництва м'ясних продуктів.

The state is considered and certainly basic progress trends of market of meat and meats products of Ukraine, certainly factors of influence on providing of population by meats products

Keywords: meat, meats products, market of meat, enterprises, from production of meats products.

Вступ. За останні 20 років, ринок м'яса в Україні зазнав значних змін. На початку 90-х років минулого сторіччя м'ясопереробна галузь знаходилась на державному субсидюванні і тому існувало положення, при якому товаровиробники виробляли продукцію зі схожими характеристиками і за однаковими цінами. Виробництво м'ясопродуктів залежало від тісних зв'язків між союзними республіками. В 1992 році ці зв'язки розірвались, ціни були відпущені, вартість сировини зростала, а купівельна здатність населення знижувалась. Всі ці фактори значно впливали на зміну структури попиту, та ставили перед виробниками проблему стратегічного планування не тільки збуту продукції, а і забезпечення сировиною.

В період 1992-1995 рр. значно зростають обсяги постачання сировини з країн СНГ та далекого зарубіжжя.

Друга, не менш важлива проблема існувала в необхідності створення власної системи збуту для швидкого обороту капіталу. Причому власна мережа фірмових магазинів не вирішувала проблеми. Почали з'являтися мобільні виїзні торгові точки, які давали можливість при загальній інфляції 100-200% у рік збільшити прибуток на 30-40%, за рахунок денної оборотності засобів. Змогли вижити тільки ті підприємства, які чітко зрозуміли основні фактори впливу на ефективність роботи: асортиментна політика, сировинна диверсифікація, управління собівартістю. Причому асортиментна політика підприємства на пряму залежала від вирішення проблеми диверсифікації сировини за сортами. За радянських часів заводи самі здійснювали оброблення туш, які отримували. Тому, якщо підприємство вирішувало збільшити обсяги випуску певного виду продукції, яка потребувала певного сорту м'яса, то виникали надлишки м'яса інших сортів. Проблему було вирішено шляхом переходу від закупівлі туш до адресної закупівлі м'яса потрібних сортів.

Постановка завдання. Нові ринкові механізми, що утворювались поступово корегували диспропорції у тваринництві, що залишились від Радянського союзу. Підприємства прагнули до зниження собівартості продукції і як наслідок знижувався попит на дорогу яловичину, що в свою чергу корегувало структуру виробництва тваринницької сировини.

Нарощування потужностей, впровадження у виробництво нових технологій, розробка нової нормативно-правової документації, налагодження роботи планових відділів в розрізі стратегічного планування, вдосконалення роботи технологічних служб, постійне співставлення своїх комерційних інтересів зі змінами попиту на ринку м'ясних виробів. Ті з підприємств, хто змогли втілити в життя ці принципи, вижили в складних умовах і навіть стали лідерами галузі.

Результати. Стрімкі зміни економічної ситуації та збільшення розриву у рівні доходів різних верств населення, провокують зростання розкиду цін на ринку м'ясних виробів. Починається його сегментація. Основна частина попиту сконцентрована на групі товарів у середньому ціновому діапазоні, проте починає з'являтися сектор ринку, розрахований на людей з високими доходами, і всередині нього виникає вузький сегмент для дуже багатих.

Починаючи з 1995 року зростає конкурентна боротьба вітчизняних та закордонних виробників м'ясопродуктів. 25% вітчизняного ринку захоплюють іноземні компанії, які мають більш вигідні умови існування (субсидії з боку держави). Дешевий імпорт, створює для вітчизняних виробників істотні проблеми на ринку цінової конкуренції. В той же час до цього моменту серед споживачів вже сформувався середній клас, який вимагає певної якості продукції. Вітчизняні виробники доклали чималих зусиль у розв'язанні поставлених задач і досягли певних результатів: вже на початку 2001 року іноземні виробники витиснуті з ринку за винятком невеликих, специфічних ніш.

Починаючи з 2004 року підвищення цін на корма, енергоносії та інші фактори утворили ситуацію в якій займатись тваринництвом в Україні стає не вигідно. Зі зменшенням поголів'я тварин починають зростати ціни на м'ясо. Зростання цін на м'ясну сировину значно знижує рентабельність випуску продукції з високим вмістом останньої. Тому у 2009 році різко зростають ціни на ковбасну продукцію, а темпи виробництва ковбас різко знижуються. Це пояснюється не тільки дефіцитом сировини, а і економічною кризою, та як її наслідок - зменшенням купівельної спроможності споживачів. Нестача вітчизняної сировини провокує її імпорт, що ще більше погіршує положення в тваринництві. З економічної точки зору виробникам вигідніше використовувати дешеву імпортну сировину, особливо зважаючи на низьку купівельну спроможність споживачів.

В умовах кризи багато виробників змушені переглянути свої позиції на вітчизняному ринку м'яса. В майбутньому малі виробники або зникнуть з ринку, або увійдуть до складу великих холдингів. Вжити зможуть лише великі спеціалізовані м'ясокомбінати, що здатні витримувати високі стандарти якості, а також працювати при відносно низьких внутрішніх цінах. Ця тенденція вже спостерігається на ринку.

Виробництво основних груп м'ясопродуктів на м'ясопереробних підприємствах України у 2004 – 2009 рр. представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Виробництво основних груп м'ясопродуктів на м'ясопереробних підприємствах України у 2004 – 2009 рр. (тонн)

Показник	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Темпи приросту ланцюгові, %					Темп приросту 2009 до 2004, %
							2005 до 2004	2006 до 2005	2007 до 2006	2008 до 2007	2009 до 2008	
М'ясо всього	485368	564997	514525	617338	467447	436975	16,41	-8,93	19,98	-24,28	-6,52	-9,97
<u>в тому числі</u> яловичина морожена	54247	44736	23755	39162	24113	11152	-17,53	-46,90	64,86	-38,43	-53,75	-79,44
свинина морожена	13800	17134	16703	17963	6512	2403	24,16	-2,52	7,54	-63,75	-63,10	-82,59
м'ясо птиці охолоджене	191573	260378	231645	284970	267369	298934	35,92	-11,04	23,02	-6,18	11,81	56,04
м'ясо птиці морожене	39555	53713	60587	60379	36013	38459	35,79	12,80	-0,34	-40,36	6,79	-2,77
Ковбасні вироби всього,	311095	284950	210639	232149	156137	126959	-8,40	-26,08	10,21	-32,74	-18,69	-59,19
<u>в тому числі:</u> варені; сосиски і сардельки	219892	187926	135131	149109	101939	84593	-14,54	-28,09	10,34	-31,63	-17,02	-61,53
напівкопчені	45843	48459	38036	39527	25627	22455	5,71	-21,51	3,92	-35,17	-12,38	-51,02

варено-копчені; напівсухі;	17720	20521	18760	22802	13234	8728	15,81	-8,58	21,55	-41,96	-34,05	-50,74
копчено-запечені	4496	4551	3760	4914	3680	2987	1,22	-17,38	30,69	-25,11	-18,83	-33,56

Розраховано автором на основі даних УкрАгроКонсалт «Рынок мяса и мясных продуктов в Украине» за 2004-2009 рр. [1]

Аналіз характеристик динамічного ряду свідчить про нестабільність виробництва основних груп м'ясопродуктів по структурі. Так, скорочення виробництва м'яса за період з 2004 р. по 2009 р. склало майже 10%, але оцінка тенденції на основі трендової моделі дозволяє оптимістично оцінювати динаміку цього показника в майбутньому. Сформована тенденція аналізованого показника більш-менш стабільна і переконливо доводить існування потенціалу росту (рис.1).

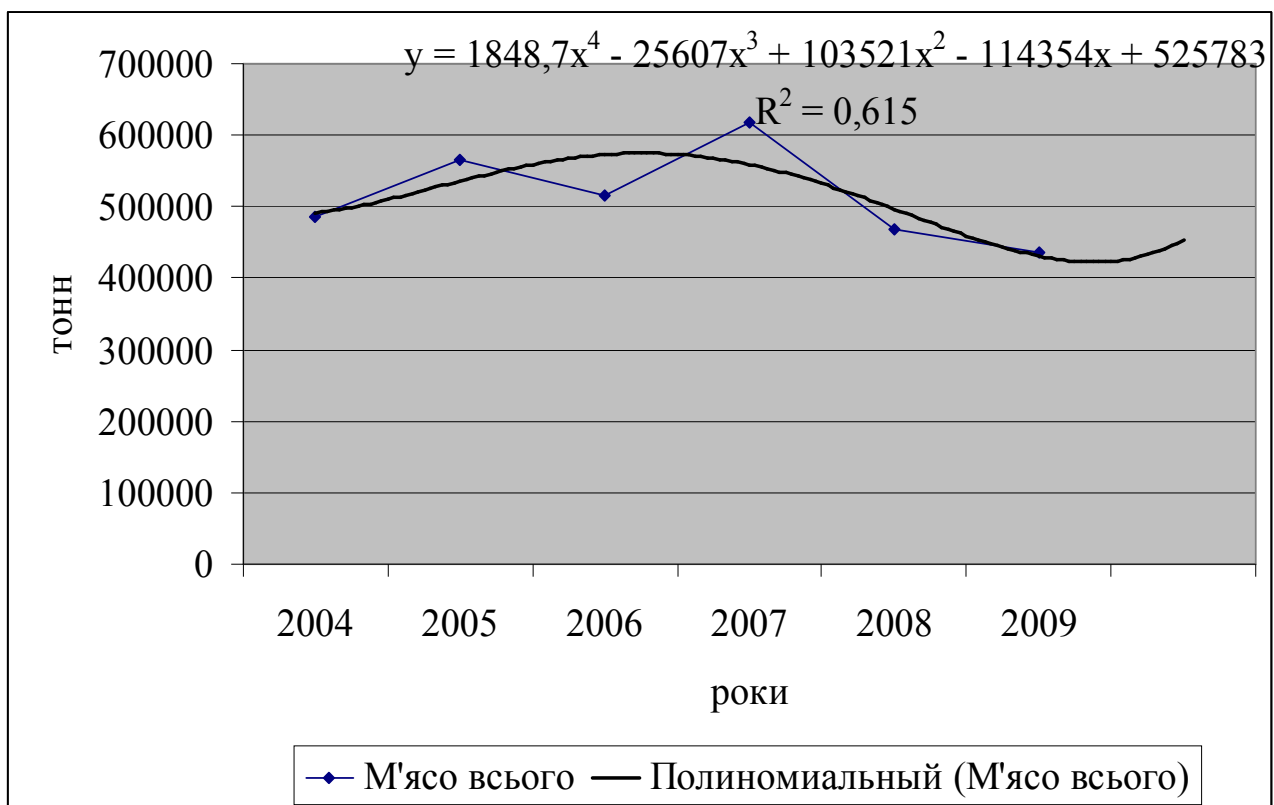

Рис. 1. Динаміка виробництва м'яса в Україні в 2004-2009 рр.

Одним із основних видів сировини для м'ясопереробної галузі є яловичина, тому певні проблеми цього сектору економіки можна пояснити практично катастрофічним зниженням виробництва даного

виду сировини. В період 2004-2009 рр. виробництво яловичини мороженої скоротилось на 79,44%. Тенденція змін цього показника представлена на рис. 2 і її досить точно можна описати за допомогою полінома третього порядку, причому, якщо вона збережеться, то в майбутньому цей показник також скорочуватиметься.

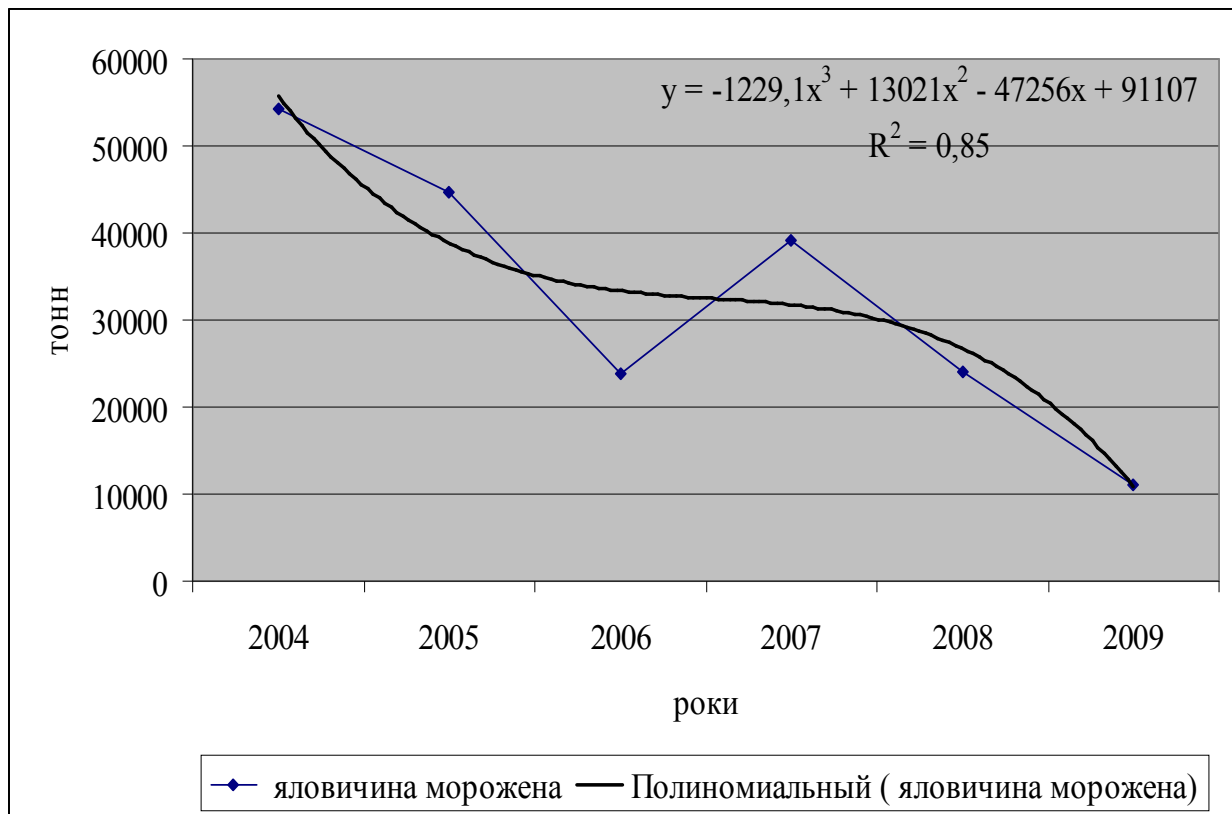

Рис. 2. Динаміка виробництва яловичини мороженої в Україні у 2004-2009 рр.

Аналогічний, навіть більш несприятливий, стан спостерігається із виробництвом свинини мороженої. В досліджуваному періоді виробництво цього виду сировини скоротилось на 82,59%. Слід відмітити, що цей показник досяг свого мінімального значення, тому що модельні побудови на основі аналітичного вирівнювання із застосуванням поліному четвертого порядку свідчать, по-перше, про адекватність обраної моделі, по-друге, прогнозні розрахунки на її основі доводять зростання виробництва свинини мороженої у 2010 році (рис.3).

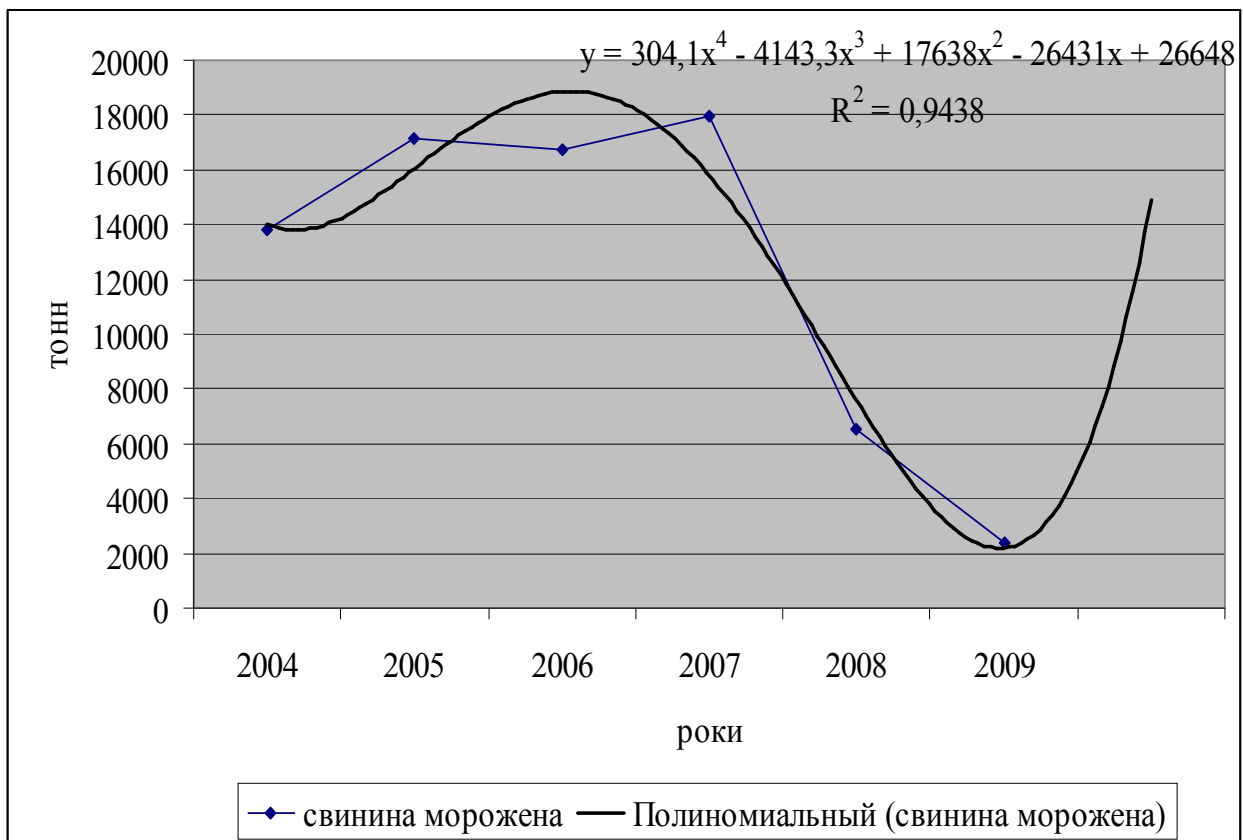

Рис. 3. Динаміка виробництва свинини мороженої в Україні в 2004-2009 рр.

На протипагу розглянутим показникам, показники динаміки виробництва м'яса птиці охолодженого в досліджуваному періоді зростають, Так, в період з 2004 по 2009 рр. виробництво цього виду сировини зросло на 56,04%. Таке стрімке зростання можна пояснити скороченням виробництва інших видів сировини та застосуванням інноваційних технологій у виробництві м'яса птиці, а як наслідок – більшою прибутковістю цього виробництва. Аналіз тенденції показника доводить, що він досяг максимуму свого зростання (рис. 4) і в майбутньому буде зменшуватись.

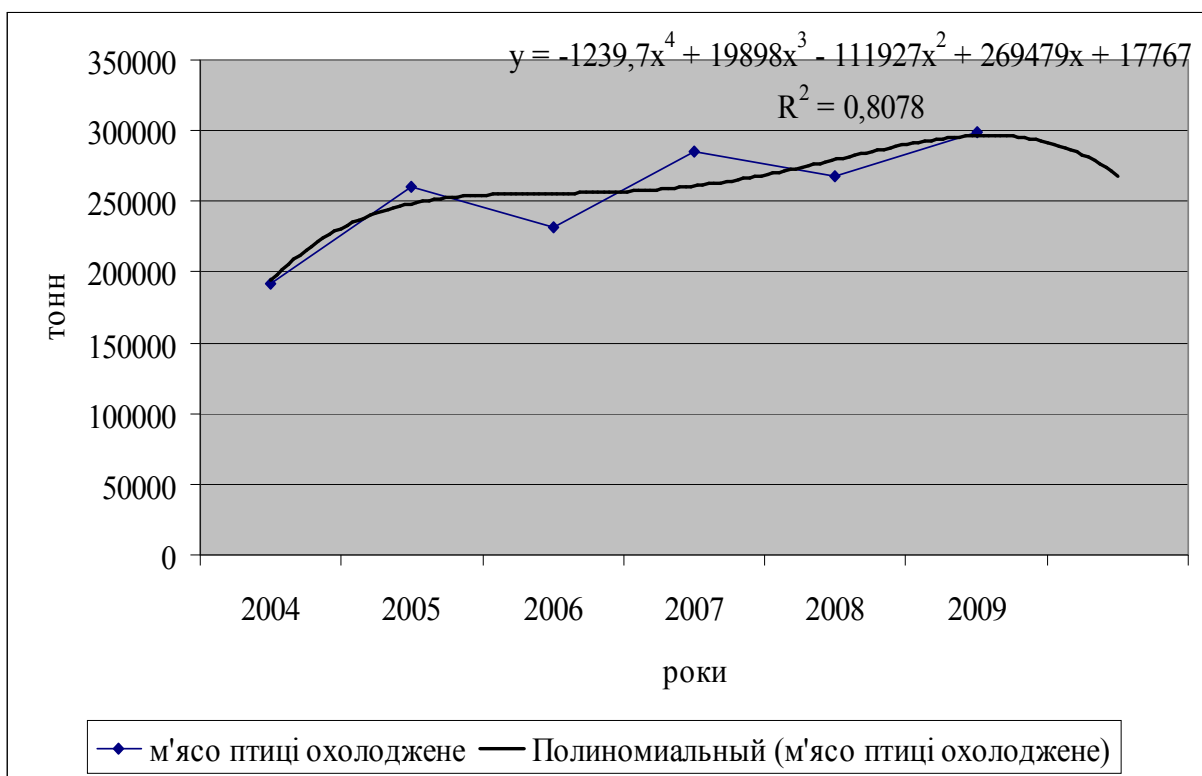

Рис. 4. Динаміка виробництва м'яса птиці охолодженого в Україні в 2004-2009 рр.

В періоді, що аналізується, відбувається незначне скорочення виробництва м'яса птиці мороженого, за 2004-2009 рр. Скорочення цього показника склало всього 2,77% при різкому зниженні у 2007-2009 рр. Однак, прогнозні розрахунки свідчать про зростання цього показника в майбутньому (рис.5).

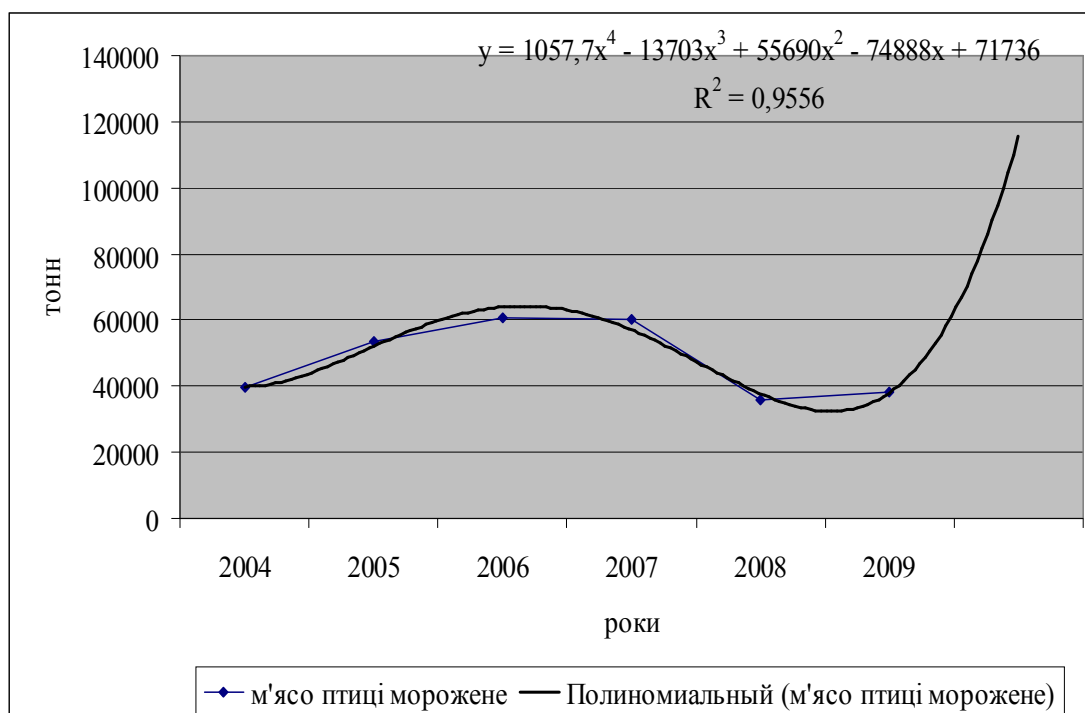

Рис. 5. Динаміка виробництва м'яса птиці мороженого в Україні в 2004-2009 рр.

Несприятливі тенденції та значні структурні зрушення у виробництві м'ясної сировини – один із факторів скорочення виробництва ковбасних виробів. В період з 2004-2009 рр. виробництво ковбасних виробів скоротилось на 59,19% при достатньо стабільній тенденції до подальшого зменшення (рис. 6).

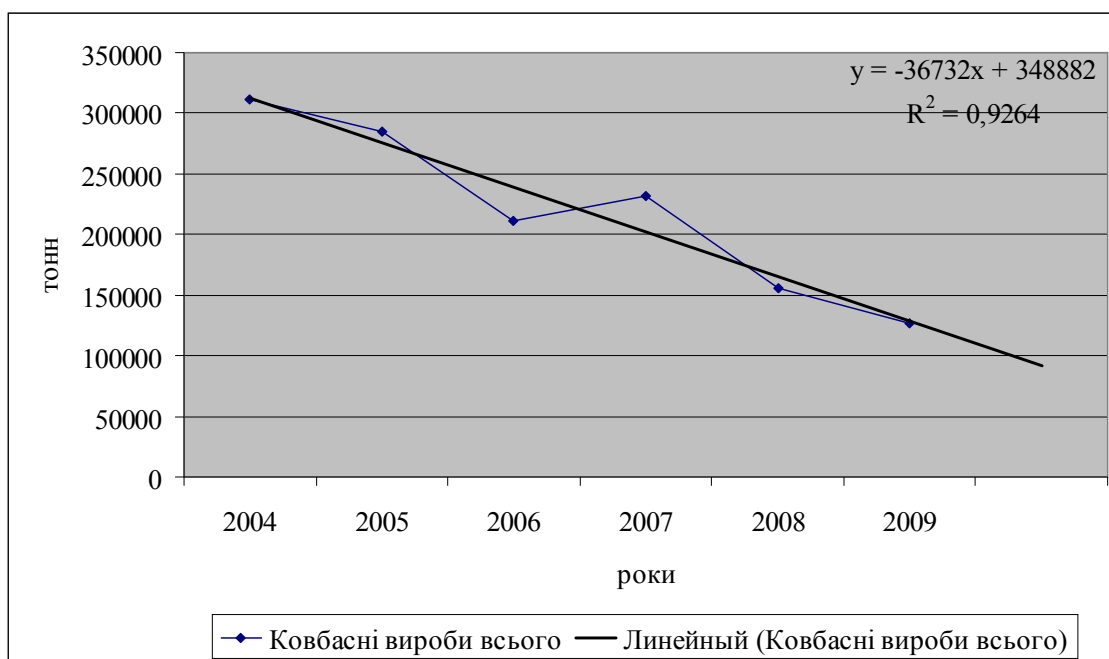

Рис. 6. Динаміка виробництва ковбасних виробів в Україні в 2004-2009 рр.

Причому всі асортиментні позиції скорочуються, але неоднаково. Найбільш істотно впало виробництво ковбас варених, сосисок і сарделек (на 61,63% у 2009 році в порівнянні з 2004 р.) (рис. 7).

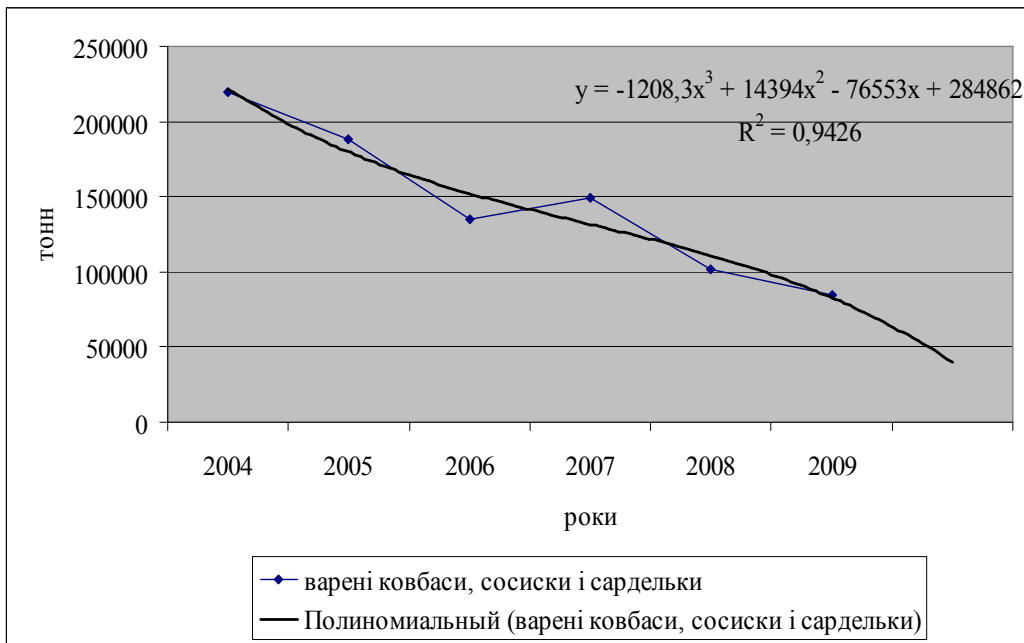

Рис. 7. Динаміка виробництва ковбас варених, сосисок та сардельок в Україні в 2004-2009 рр.

Сформована абсолютно переконлива тенденція до скорочення виробництва цієї продукції у майбутньому. Аналіз динаміки виробництва основних видів ковбасної продукції в досліджуваному періоді свідчить про наступне: скоротилось виробництво напівкопчених ковбас на 51,02% із визначеним прогностним потенціалом до зростання в майбутньому; також зменшилось виробництво варено-копчених і напівсухих ковбас (на 50,74%); майже на третину скоротилось виробництво копчено-запечених ковбас. Останні дві асортиментні позиції при збереженні існуючих тенденцій, в майбутньому будуть зменшуватись (рис.8).

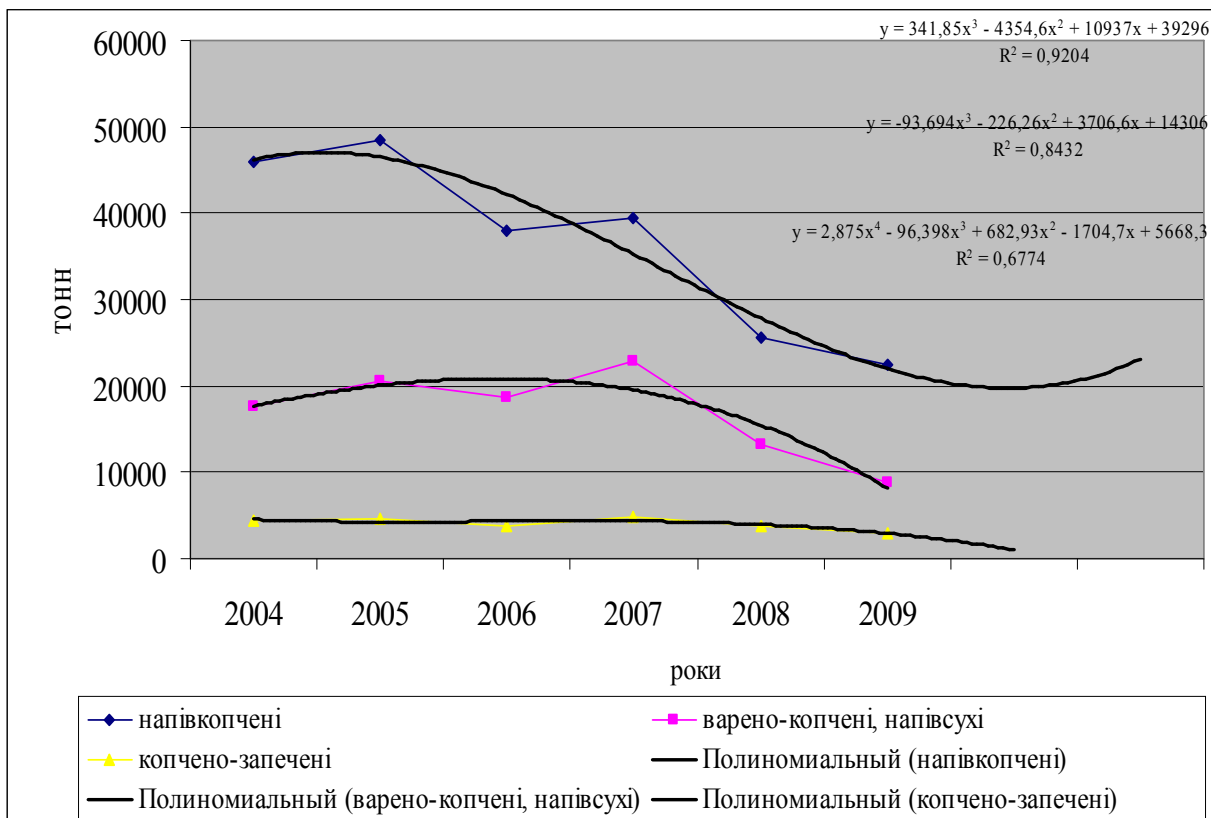

Рис. 8. Динаміка виробництва напівкопчених, варено-копчених, напівсухих, копчено-запечених ковбас в Україні в 2004-2009 рр.

Таким чином, відзначені несприятливі тенденції у виробництві м'ясної сировини є важливим фактором скорочення виробництва ковбасних виробів, але не менш істотними можна вважати ціноутворення, стан зовнішньо-економічної діяльності підприємств, якість продукції, зміни в культурі харчування споживачів та інші.

Висновки. Сьогодні попит на м'ясопродукти в Україні незадоволений. Для того щоб наситити ринок за рахунок вітчизняної сировини, потрібно збільшити об'єми вітчизняного виробництва в декілька разів, що неможливо без державної підтримки галузі. Поки що дефіцит м'ясної сировини покривається переважно за рахунок імпорту. Це негативно впливає на роботу м'ясопереробних підприємств, на ціну і якість продукції, що випускається.

Література

1. Дані УКРАГРОКОНСАЛТ «Рынок мяса и мясных продуктов в Украине» за 2004-2009 рр.